

УДК 339.942

Фліссак К. А.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри міжнародного бізнесу,
Інститут міжнародних відносин, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка
Flissak.K@ukr.net

Європейські орієнтири диверсифікації економічної дипломатії України

Анотація. У статті розглянуто місце дипломатичного супроводу в системі механізмів підтримки та забезпечення ефективної зовнішньоекономічної діяльності, які використовуються в країнах Європейського Союзу. Досліджено практичний досвід як країн-засновників ЄС, так і держав, що приєдналися до нього в подальшому. Визначено необхідні складові елементи економічної дипломатії, які є спільними для забезпечення зовнішньоекономічних відносин країн різного рівня економічного розвитку. Обґрунтовано засади необхідної адаптації європейських стандартів у сфері економічної дипломатії України з орієнтацією на її диверсифікацію.

Ключові слова: економічна дипломатія; експорт; зовнішньоекономічна діяльність; ЄС; Польща; Румунія; Хорватія; Франція; ФРН.

Constantine Flissak

PhD (Economics), Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
64/13 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine

European milestones for Ukraine's economic diplomacy diversification

Abstract. Introduction. The volumes of Ukrainian producers' output on the markets of the European Union depend on the country's availability and development of export potential and the implementation of measures to support and promote Ukrainian foreign trade activity. In scientific literature such activity is known as economic diplomacy.

Purpose. The study of experience of functioning of economic diplomacy in the EU countries has the task to determinate the necessity of deployment the effective system of Ukrainian economic diplomacy. **Results.** Taking into consideration the history and the dynamics of the EU formation, the article describes practical experience of both the EU member states and the states that joined it later. We have chosen Germany, France, Poland, Romania and Croatia for our study. After joining the EU, the member states have intensified the use of mechanisms and tools of economic diplomacy. From the point of view of Ukraine, we have drawn attention to the synchronicity of events: all of the countries after joining the European Union began an active deployment of economic diplomacy system. Also it is necessary for Ukraine to adapt at the sphere of national economic diplomacy to European standards; the analysis of models of economic diplomacy of the EU serves as a guideline for its development concerning its directions and subject interests, forms and methods, bases and conditions, support mechanisms, development and incentives.

Conclusion. Economic diplomacy is an important tool of promotion of economic interests of the state in the EU countries. There is a significant lack of support for Ukraine with its problems in the development of contacts with foreign partners from the public authorities. That's why the restoration of Ukraine's institutions of economic diplomacy, which are the foreign economic representative offices abroad, is required. Despite the experience, which is different in individual countries, the form of such representations may be subject to scientific discussion in the future. On condition that there is an appropriate quality of human capacity and an appropriate functional content, the renaissance of Ukrainian economic diplomacy in the long term would accelerate recovery of losses and advance Ukraine to new positions in the international economic arena.

Keywords: Economic Diplomacy; Foreign Economic Activity; European Union; Poland; Romania; Germany; France; Croatia

JEL Classification: F200; F420; H110

Фліссак К. А.

кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри міжнародного бізнесу,
Інститут міжнародних відносин, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Европейские ориентиры диверсификации экономической дипломатии Украины

Аннотация. В статье рассмотрено место дипломатического сопровождения в системе механизмов поддержки и обеспечения эффективной внешнеэкономической деятельности, которые используются в странах Европейского Союза. Исследован практический опыт как стран-основателей ЕС, так и государств, присоединившихся к нему в дальнейшем. Определены необходимые составляющие элементы экономической дипломатии, которые являются общими для обеспечения внешнеэкономических отношений стран с разным уровнем экономического развития. Обоснованы предпосылки необходимой адаптации европейских стандартов в сфере экономической дипломатии Украины с ориентацией на ее диверсификацию.

Ключевые слова: экономическая дипломатия; внешнеэкономическая деятельность; ЕС; Польша; Румыния; ФРГ; Франция; Хорватия.

Постановка проблеми. Підписання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС означає, що в стратегічній перспективі українським виробникам будуть створені належні рамкові умови для їхньої активізації на ринку Євросоюзу. Однак можливості експортної експансії вітчизняних товаровиробників у сегменті ЄС (як і в усіх інших напрямках) повинні ґрунтуватись на двох основоположних складових: по-перше, наявності та розвитку необхідного експортного потенціалу, по-друге, реалізації Україною комплексу заходів щодо підтримки та сприяння зовнішньоторговельній активності. Якщо формування конкурентоздатного товарного потенціалу залежить від ресурсних, техніко-технологічних, виробничих факторів і ефективності виробництва в розрізі галузей, то механізми сприяння експорту повинні

охоплювати цілий комплекс нормативно-правових, регулюючих, стимулюючих, організаційних та супровідних заходів, здійснюваних передусім державними інституціями. Вагоме місце у їх застосуванні належить використанню інструментарію дипломатичного супроводу просування вітчизняних товарів та послуг на зовнішні ринки, який сьогодні входить у сферу економічної дипломатії. Однак у непростих умовах зовнішньоекономічної діяльності за останні роки використанню ресурсів та засобів економічної дипломатії в Україні відводяться другорядні ролі. Значною мірою її послаблення та недооцінка стали однією з негативних передумов для уповільнення динаміки євроінтеграційного процесу та виникнення проблем щодо підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Впродовж останніх 7-10 років у вітчизняних та зарубіжних наукових публікаціях з проблематики зовнішньоекономічної діяльності певна увага приділяється питанням економічної дипломатії, посилення її ролі та впливу на ефективність торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва, на рівень розвитку міжнародної кооперації та міжрегіонального партнерства, а також на попередження негативного впливу кризових явищ. Серед українських дослідників даної проблеми слід назвати В. А. Вергуна [1], Н. О. Татаренко, О. М. Шарова [2], О. Шамшура. В числі європейських авторів, які досліджують різні аспекти застосування та впливу економічної дипломатії, насамперед відзначимо А.-К. Амаріель (А.-С. Amariel) (Бельгія), Е. Молєндовські (E. Molendowski), В. Полян (W. Polan) [3], К. Маршевка-Бартковяк (K. Marchewka-Bartkowiak) (Польща), Н. Бейн (N. Bayne), С. Вулкок (S. Woolcock) (Великобританія) [4], Г. Рюель (H. Ruel), Л. Заудема (L. Zuidema) (Нідерланди), А.-М. Бороміса (А.-М. Boromisa), С. Тішма (S. Tisma) (Хорватія). Разом з тим, в індивідуальних дослідженнях на даний час залишаються поза увагою актуальні аспекти диверсифікації економічної дипломатії країн відповідно до нових викликів і суперечностей у процесах об'єктивної взаємної протидії інтеграції та конкуренції.

Мета статті. Керуючись об'єктивними завданнями реалізації євроінтеграційних устремлінь та забезпечення національних економічних інтересів при виконанні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, розглянути моделі економічної дипломатії, які успішно використовуються в ЄС країнами, що мають різний рівень економічного розвитку. На цій основі обґрунтувати можливості адаптації європейських стандартів у сфері економічної дипломатії України та визначити орієнтири її диверсифікації.

Основні результати дослідження. Важливим результатом зовнішньоекономічної діяльності країни є вплив експорту на формування валового внутрішнього продукту як основи її економічного розвитку. В країнах Європейського Союзу діапазон коливань частки експорту у формуванні ВВП досить великий – впродовж 1998-2012 років він складає: до 83% у Бельгії, від 22% до 26% в Греції, від 28% до 35% в Польщі, від 68% до 87% в Угорщині, від 26% до 30% у Франції, від 30% до 48% у ФРН, від 51% до 71% в Чехії [5, 74]. Виходячи з цього, ефективний розвиток експорту та забезпечення експансії вітчизняних товарів на зовнішніх ринках слід розглядати як одну із складових національних інтересів держави. Звідси формується активна роль комплексу заходів щодо підтримки та сприяння експорту, в складі яких вагоме місце належить економічній дипломатії.

Оскільки Україна на даний час перебуває на початковій стадії впровадження в дію Угоди про Асоціацію з ЄС, практичний інтерес представляє імплементація принципових моментів моделей європейської економічної дипломатії та адаптація її стандартів у всіх сегментах зовнішньоекономічної діяльності. В зв'язку з цим доцільно розглянути діючі в Євросоюзі механізми дипломатичного супроводу і забезпечення зовнішньоекономічних відносин не тільки у найбільш розвинутих країнах (ФРН чи Франції), але й у близьких до України за рівнем економічного розвитку, наприклад, Польщі, Румунії, Хорватії.

Реальну оцінку значення експорту в економіці країн дають його обсяги, які приходяться на душу населення. Так, вказана сума становила у 2012 р. у ФРН 17105 дол. США, у Франції – 8442 дол. США, в Польщі – 4700 дол. США, в Хорватії – 2871 дол. США, в Румунії – 2662 дол. США і в Україні – 1509 дол. США [6]. Виходячи з цього, а також з рівня експортоорієнтованості (можна також сказати експортозалежності) ВВП, держави формують і використовують відповідні моделі економічної дипломатії.

У Республіці Хорватія (наймолодший член ЄС) Міністерство закордонних і європейських справ, керуючись метою забезпечити максимально вагомий внесок у зростання хорватської економіки та покращення рівня життя хорватських громадян, започаткувало 1 жовтня 2013 р. нову всеохоплюючу й стабільну систему економічної дипло-

матії [7]. Вона стала результатом розуміння двох основних засад: по-перше, безпосередній вимог хорватських експортерів; по-друге, детального порівняльного аналізу моделей і стратегій успішних економічних дипломатій світу.

Зазначена система охоплює всі елементи, необхідні для ефективного, транспарентного та стійкого просування хорватських економічних інтересів за кордоном – від нових засад в торговельній політиці, спеціалізованих інституціональних структур, визначення пріоритетних ринків, нових категорій дипломатичних комунікацій та управління інформацією, розвитку й удосконалення мережі дипломатично-консульських установ до нової інституційної культури, спрямованої на суб'єкта-експортера тощо. У Хорватії переконані, що така практика сучасної дипломатії, яка ставить економіку на перший план, націлена на залучення іноземних інвестицій та повну підтримку експортного бізнесу.

При цьому перед економічною дипломатією Хорватії поставлено 3 головних завдання: 1) підтримка хорватського експорту; 2) захист інтересів національних компаній за кордоном; 3) надання допомоги у залученні іноземних інвестицій.

У порядку підтримки вітчизняних експортерів 74 дипломатичні представництва Хорватської Республіки за кордоном здійснюють: надання інформації про нормативно-правові та інші умови для ведення бізнесу; надання інформації про фінансову репутацію партнерів; надання допомоги при створенні підприємств та їхніх філій, в організації рекламних заходів, сприяння участі у виставках, у відвіданні офіційних установ, у пошуках бізнес-партнерів; представництво хорватських компаній при вирішенні спірних питань в офіційних органах; надання допомоги в усуненні торговельних бар'єрів для національних експортерів.

Міністерством закордонних і європейських справ через роботу Комісії з інтернаціоналізації економіки Хорватії забезпечується координація діяльності 18 партнерських урядових і неурядових установ в інтересах хорватського експорту, бізнес-асоціацій, Хорватської торгово-промислової палати, Спілки хорватських експортерів, Асоціації роботодавців Хорватії, Хорватської ремісничої палати.

Від реалізації заходів економічної дипломатії хорватські компанії отримують ряд вигод, зокрема: полегшення прийняття бізнес-рішень завдяки отриманню безпосередньо необхідної інформації стосовно розуміння ринку; попередження проблем у бізнесі завдяки усуненню правових і адміністративних торговельних бар'єрів у двосторонніх відносинах або за допомогою механізмів торговельної політики Євросоюзу; скорочення часу, необхідного для реалізації експортних операцій завдяки сприянню у встановленні ділових контактів і можливості комунікації з державними установами; мінімізація ризиків для підприємців через появлення специфіки ринку і місцевої культури бізнесу; сприяння росту і компетентності хорватських компаній завдяки пошуку відповідних партнерів, а також їх взаємодії з іншими хорватськими експортерами; отримання активного захисту хорватськими компаніями у випадках їх відхилення від правил ринкової діяльності.

Метою економічної дипломатії Румунії визначено забезпечення необхідного зв'язку між дипломатичними зусиллями та цілями гарантування економічного добробуту громадян країни, підпорядкування всіх зовнішньополітичних інструментів подальшому просуванню економічних інтересів Румунії та її бізнесу. Економічна дипломатія забезпечує ефективну основу для інституційного співробітництва, спрямованого на просування національних економічних інтересів за кордоном, включаючи залучення прямих іноземних інвестицій в Румунію.

У МЗС Румунії на початку 2009 р. було створене Головне управління економічної дипломатії як сполучна ланка між румунськими дипломатичними місіями за кордоном, бізнес-середовищем та іншими інституціями з економічними обов'язками.

Основними компонентами румунської економічної дипломатії є [8]: 1) просування румунських економічних інтересів за кордоном; 2) підтримка та сприяння досягненню

цілей енергетичної безпеки; 3) співробітництво з міжнародними економічними організаціями; 4) міжінституційне економічне співробітництво; 5) забезпечення економічної експертизи МЗС. Зазначені цілі й інструменти просування національних економічних інтересів Румунії за кордоном об'єднано в поточній Програмі уряду Румунії з акцентом на необхідності «агресивної» економічної дипломатії [9].

Проблемою України в розглядуваній діяльності стало те, що система економічної дипломатії у 2010 році була суттєво послаблена, оскільки відомчі інтереси взяли гору над загальнодержавними і національними, хоча вітчизняні науковці наголошували на необхідності дій, які були протилежні до тих, що були реалізовані за часів президентства В.Януковича [10]. Парадоксально, але факт, що Республіка Польща, саме на основі позитивного українського досвіду організації та розвитку економічної дипломатії [11] ще у 2006 р. здійснила досить ефективні реформаторські дії у даній сфері. У Польщі керувались тим, що підтримка з боку державної адміністрації для вітчизняних підприємств на міжнародних ринках становить один з головних пріоритетів зовнішньої економічної політики.

Часом формального становлення сучасної економічної дипломатії Польщі вважається 2005 р., коли в рамках урядової програми «Солідарна Держава» забезпечити її формування було зобов'язано МЗС. На підставі зазначених рішень МЗС та Міністерство економіки Польщі підписали у 2006 р. дві угоди: перша – щодо питань заснування економічної дипломатії [12], і друга – щодо співробітництва при реалізації завдань Міністра економіки у сфері просування зовнішньої торгівлі та закордонних інвестицій польськими закордонними представництвами, в яких відсутні відділи сприяння торгівлі та інвестиціям. Згідно з цими угодами в польських дипломатичних представництвах за кордоном за минулих 10 років завдяки трансформаційним діям створено 34 економічні відділи й 48 відділів сприяння торгівлі та інвестиціям [13, 3]. При цьому роботу економічних відділів координують МЗС і Мінекономіки, а відділи сприяння торгівлі і інвестиціям підпорядковані (це принципово важливо) – Міністерству економіки.

Відповідно до Закону про діяльність урядової адміністрації [14] завдання, пов'язані з економічною дипломатією Польщі, закріплено за двома секторами:

1) сектор економіки (ст. 9) – сюди віднесено визначення засад зовнішньоекономічного співробітництва; співпрацю з міжнародними організаціями економічного спрямування, здійснення діяльності у сфері вироблення та реалізації торговельної політики; надання сприяння економіки, зокрема підтримка розвитку експорту й польських інвестицій за кордоном;

2) сектор закордонних справ (ст. 32) – координація зовнішньої політики й публічної дипломатії, підтримка дій інших відомств, спрямованих на сприяння польській економіці.

Чітка система організації польської економічної дипломатії передбачає обґрунтовану і ефективну виконавчу структуру з відповідними функціональними обов'язками, конкретизацію і розмежування стратегічних цілей і тактичних завдань, наявність необхідного інструментарію.

Крім того, згідно з інформацією МЗС, більшість дипломатичних представництв стабільно контактує та співпрацює з Польською агенцією інформації та зарубіжних інвестицій (PALiIZ), як найважливішим партнером в межах інвестиційного співробітництва, Агенцією Розвитку Промисловості та Радою директорів спеціальних економічних зон (SSE).

Якщо румунська модель, як зазначалось вище, робить акценти на необхідності «агресивної» економічної дипломатії, то польська модель економічної дипломатії передбачає «дипломатичні інтервенції», застосування яких вважається доцільним і необхідним на так званих «важких» ринках (значна географічна віддаленість, нестабільні умови заснування та здійснення підприємницької діяльності, недостатність актуальної торговельно-інвестиційної інформації), а також у випадках, коли у налагодженні торговель-

но-економічних контактів ключовою залишається роль державних владних структур.

Особливості економічної дипломатії країн-засновниць Євросоюзу. У них високий рівень розвитку економіки, вагомі позиції у міжнародній торгівлі, випробувані та ефективні інструменти просування національного продукту на світові ринки й традиції відстоювання національних економічних інтересів за кордоном. Найбільш типовими представниками цього рівня країн є, насамперед, ФРН і Франція.

Стратегія економічної дипломатії Франції є традиційною та високоцентралізованою. Нещодавня світова фінансово-економічна криза зумовила необхідність вести економічну дипломатію в число основних пріоритетів МЗС, хоча центр ваги у реалізації її заходів припадає на Міністерство економіки, промисловості і цифрового сектора.

У відповідь на вимоги часу перед МЗС Франції, крім його традиційних функцій, поставлено завдання бути бізнесорієнтованим. У рамках Міністерства закордонних справ передбачається створити спеціальний директорат, орієнтований на бізнес. Одночасно підготовка дипломатів буде сконцентрована на отриманні ними додаткових економічних навиків. Поставлено завдання, щоб аналіз, зроблений через дипломатичну мережу, був адекватно поширений в бізнес-середовищі з відображенням більш ефективної комунікаційної політики [15, 18]. Незважаючи на сильні позиції і давні традиції у просуванні французького продукту на зовнішні ринки, державні владні та бізнес структури країни неухильно керуються тим, що економічна дипломатія є пріоритетом для Франції.

Багаторічні спостереження за німецькою системою підтримки національної економіки на зовнішніх ринках, набір дієвих форм і методів експансії німецького експорту, відстоювання національних економічних інтересів, сприяння міжнародній кооперації свідчать про особливості німецької економічної дипломатії, її специфіку та ефективність. При цьому уряд ФРН надає перевагу використанню своїх економічних важелів як у заохоченні приватного бізнесу, так і у його просуванні на зовнішніх ринках, що розподіляється між федеральними, регіональними та приватними структурами; рішення реалізуються значною мірою за рахунок приватного сектора у формі державно-приватного партнерства.

Німецьку систему сприяння зовнішньоекономічній діяльності спільно забезпечують держава і економіка, а основу зовнішньоекономічного просування складає практична реалізація «концепції трьох опор», до яких віднесено [16]: 1) німецькі дипломатичні місії за кордоном (перебувають у віданні дипломатичної служби); 2) міжнародну мережу німецьких торгових палат і бюро делегатів, відповідні представництва німецької економіки; 3) підпорядковану Міністерству економіки та енергетики ФРН компанію «Germany Trade and Invest» (GTAI) – «Німецькі торгівля та інвестиції».

Мережа німецьких торгових палат за кордоном субсидується Федеральним міністерством економіки та енергетики на основі державно-приватного партнерства. Цим палатам делеговане чимало зон відповідальності, які в багатьох інших країнах належать до компетенції урядових установ. Діапазон послуг німецьких торгових палат є ширшим і вони перевищують зони відповідальності, які традиційно належать економічним підрозділам посольств. Таким чином, значну частину економічної дипломатії Німеччини передано через своєрідний аутсорсинг від дипломатичних місій до торгових палат.

GTAI є федеральним агентством зовнішньої торгівлі та інвестицій уряду Німеччини, що працює як приватна компанія, але на 100% контролюється урядом ФРН. Німецькими службовцями де-факто використовується широкий спектр інструментів, які підпадають під категорію економічної дипломатії. Після періоду спаду активності у світлі різкого підйому німецького експортного сектора, уряд знову повернувся до надання більшої уваги питанням торговельної політики.

У практиці німецької економічної дипломатії спостерігається тенденція до злиття установ, причетних до просування експорту та інвестиційного розвитку. Відповідаючи на виклики глобалізації, урядові структури ФРН реалізують заходи антикризового характеру та визначають нові стратегічні лінії, зосереджені на зближенні ринків країн, що розвиваються. Особливий наголос тут робиться на Китаї, Індії, Бразилії та Південній Африці. До нових кроків економічної дипломатії можна віднести також заходи економічного характеру уряду Німеччини щодо стабілізації та підтримки єврозони як опосередкованих заходів стимулювання власного експорту.

Висновки. Як бачимо, тема формування системи економічної дипломатії в реаліях XXI століття набуває особливого значення. У випадку України додаткової ваги їй надають необхідність термінового оздоровлення вітчизняної економіки та реалізація євроінтеграційних устремлінь нашої держави. Поряд із тим, дослідження даної проблематики в Україні перебувають лише на одній з початкових стадій і потребують подальшого поглибленого вивчення.

У той самий час, розглянувши особливості моделей економічної дипломатії країн Євросоюзу дають підстави зробити ряд суттєвих висновків щодо їх застосування в Україні.

По-перше, незважаючи на входження до такого потужного наднаціонального об'єднання як Європейський Союз, країни-члени ЄС не послаблюють використання механізмів та інструментарію економічної дипломатії, не покладаються на те, що їх проблеми будуть вирішені структурами ЄС, зважаючи при цьому, що інтеграція не означає відміну конкуренції; крім того, механізми економічної дипломатії успішно використовуються в системі антикризових заходів.

По-друге, привертає увагу синхронність подій – час входження в Євросоюз і час розгортання в країні системи економічної дипломатії. Польща ввійшла в ЄС у 2004 р., рішення на державному рівні про створення зазначеної системи приймається у 2005 р., а реалізація розпочинається вже у 2006 р.; Румунія вступила в ЄС у 2007 р. – тут формування економічної дипломатії за зразком провідних держав даної організації (після необхідної підготовки) розпочинається у 2009 р.; Хорватія стала членом ЄС 1.07.2013 р., а вже з 01.10.2013 р. країна започаткувала нову всеохоплюючу й стабільну систему економічної дипломатії; у ФРН і Франції, як у країн-засновниць ЄС, повний комплекс заходів та інструментів досліджуваної нами діяльності активно і ефективно застосовується впродовж усього часу. Таким чином, членство в ЄС передбачає високий рівень розвитку дипломатичного супроводу міжнародної економічної активності.

По-третє, зважаючи на євроінтеграційні кроки України в контексті виконання завдань щодо забезпечення національних економічних інтересів при виконанні Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, необхідною є адаптація європейських стандартів у сфері української економічної дипломатії; при цьому аналіз моделей економічної дипломатії країн ЄС може послужити чітким орієнтиром для диверсифікації економічної дипломатії України за напрямками та предметом інтересів; формами і методами; за підставами і умовами; за механізмами підтримки, розвитку і стимулювання. Маємо на увазі необхідність відновлення повноцінного інституту економічної дипломатії у формі зовнішньоекономічних представництв України в державах, які відіграють важливе значення для вітчизняної економіки. Як показала практика, економія від ліквідації представництв у 2010 р. дала незначну економію бюджетних коштів, проте загальні втрати нашої країни виявилися більш істотними: вже через рік темпи приросту показників зовнішньої торгівлі та залучення прямих іноземних інвестицій в Україну різко скоротились. Отже, наполягаємо на тому, що без повернення до активного використання інструментів та механізмів економічної дипломатії дії, спрямовані на просування вітчизняних зовнішньоекономічних інтересів за кордоном не будуть мати якісно нового характеру.

Зважаючи на досвід, який відрізняється в окремих країнах, форма таких представництв може бути предметом наукової дискусії в подальшому. Не викликає сумнівів тільки теза про те, що за умови якісного кадрового потенціалу та належного функціонального наповнення, відродження економічної дипломатії України в довготривалій перспективі означало би зростання повернення втрачених та завоювання нових позицій на міжнародній економічній арені.

Разом з тим, розуміємо, що даний крок буде результативним тільки за умови одночасних дій, спрямованих на оздоровлення та реформування української економіки. Розв'язання даного завдання є необхідним не тільки для євроінтеграції України, але й для стабілізації показників зовнішньої торгівлі та динаміки прямих іноземних інвестицій, для гарантування продовольчої та енергетичної безпеки, для формування довгострокових передумов стабільного розвитку вітчизняної економіки.

Література

1. Вергун В. А. Економічна дипломатія / В. А. Вергун – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 303 с.
2. Шаров О. Економізація зовнішньої політики: сьогодняшня українська тактика / О. Шаров // Економічний часопис-XXI. – 2007. – № 9–10. – С. 21–26.
3. Molendowski E., Polan W. (2007) *Dyplomacja gospodarcza. Rola w polityce zagranicznej państwa*. – Polska: Wolters Kluwer Polska – OFICYNA, 2007. – 268 S.
4. Bayne N., Woolcock S. The new economic diplomacy: decision-making and negotiating in international economic relations; Nicholas Bayne and Stephen Woolcock (Eds.). – UK: Ashgate publishing Limited, 2007. – 391 p.
5. World Trade Report 2014. – World Trade Organization 2014, Geneva. – 244 p.
6. World Statistics Pocketbook 2014 ed. – United Nations, New York, 2014. – 255 p.
7. Gospodarska Dyplomacja [Electronic resource] / Ministerstwo vanjskih i evropskih poslova RH. – 2015. – Accessed mode: <http://gd.mvep.hr/hr/gospodarska-diplomacija/>
8. Economic Diplomacy [Electronic resource] / Government of Romania, Ministry of Foreign Affairs. – 2015. – Accessed mode: <http://www.mae.ro/en/node/2069>
9. Government Program 2013-2016 Foreign Policy [Electronic resource] / Government of Romania, Ministry of Foreign Affairs. – 2015. – Accessed mode: www.mae.ro/en/node/2144
10. Фліссак А. А. Зовнішньоекономічні представництва країни за кордоном: міжнародний досвід та українські перспективи реформування / А. А. Фліссак // Економічний часопис-XXI. – 2005. – № 11–12. – С. 8–13.
11. Rosnie popyt na dyplomacie ekonomiczna (2009) [Electronic resource] / Gazeta finansowa. – 23.10.2009. – Accessed mode: www.gazetafinansowa.pl/index.php/wydarzenia/analizy/2845-ronie-popyt-na-dyplomacie-ekonomicznej.html Accessed 05 December 2010
12. Porozumienie między Ministrem Gospodarki a Ministrem Spraw Zagranicznych z dn. 7 lutego 2006 r. w sprawie utworzenia dyplomacji ekonomicznej [Electronic resource] / Senat Rzeczypospolitej Polskiej. – 2015. – Accessed mode: <http://ww2.senat.pl/k7/kom/kgn/g/8.pdf>
13. Marchewka-Bartkowiak K. Dyplomacja ekonomiczna w Polsce – organizacja, zadania i kerunki dzialalnosci. – Analizy BAS, nr. 6 (110), 3.04.2014. – 6 s.
14. Ustawa o dzialalch administracji rzadowej (Dz. U. z 2007 nr 65 poz.437). [Electronic resource] / Internetowy System Aktow Prawnych. – 2015. – Accessed mode: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070650437>
15. Amariel Ana-Cosmina. Economic Diplomacy in the Context of Economic Crisis / Ana-Cosmina Amariel // Europolity, vol. 8, no. 1. – 2014. – P. 7-31.
16. Drei Saulen der Ausenwirtschaftsforderung [Electronic resource] / Auswartiges Amt. – 2015. – Accessed mode: www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Aussenpolitik/AussenWiFoerderung/AkteureAWi.html

Стаття надійшла до редакції 20.04.2015

References

1. Verhun, V. A. (2010). *Economic diplomacy*. Kyiv: Publishing centre «Kyiv University». (in Ukr.).
2. Sharov, O. (2007, September-October). Economization of foreign policy: today's Ukrainian tactics. *Ekonomichnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, 9-10, 21-26 (in Ukr.).
3. Molendowski, E., & Polan, W. (2007). *Economic diplomacy. Role in the foreign policy of the state*. Poland: Wolters Kluwer Polska – OFICYNA (in Polish).
4. Bayne, N., & Woolcock, S. (2007). *The new economic diplomacy: decision-making and negotiating in international economic relations*. UK: Ashgate Publishing Limited.
5. The World Trade Organization (2014). *World Trade Report*. – Geneva: World Trade Organization.
6. The United Nations (2014). *World Statistics Pocketbook 2014 edition*. – New York: United Nations.
7. The Ministry of Foreign and European Affairs of Croatian Republic (2015). *Gospodarska Diplomacija*. Retrieved from <http://gd.mvep.hr/hr/gospodarska-diplomacija/> (in Croatian)
8. Government of Romania, Ministry of Foreign Affairs (2015). *Economic Diplomacy*. Retrieved from <http://www.mae.ro/en/node/2069>
9. Government of Romania, Ministry of Foreign Affairs (2015). *Government Program 2013-2016 Foreign Policy*. Retrieved from www.mae.ro/en/node/2144
10. Flissak, A. A. (2005, November-December). Foreign economic representative offices abroad: international experience and Ukrainian prospects of reforming. *Ekonomichnij Casopis-XXI (Economic Annals-XXI)*, 11-12, 8-13 (in Ukr.).
11. Gazeta finansowa (2009, October 23). The demand for economic diplomacy. *Gazeta finansowa*. Retrieved from www.gazetafinansowa.pl/index.php/wydarzenia/analizy/2845-ronie-popyt-na-dyplomacie-ekonomicznej.html (in Polish)
12. The Senate of the Republic of Poland (2006, February 7). The agreement between the Minister of Economy and Minister of Foreign Affairs on the establishment of economic diplomacy. Retrieved from <http://ww2.senat.pl/k7/kom/kgn/g/8.pdf> (in Polish)
13. Marchewka-Bartkowiak, K. (2014) Economic diplomacy in Poland – its organisation, tasks and ways of activity. *Analizy BAS*, 6(110), 6 (in Polish).
14. The Internet System of Legal Acts (2015). *The Act on departments of government administration*. Retrieved from <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20070650437> (in Polish)
15. Amariel, A.-C. (2014). Economic Diplomacy in the Context of Economic Crisis. – *Europolity*, vol. 8, 1, 7-31.
16. Auswartiges Amt (2015). *Drei Saulen der Ausenwirtschaftsforderung*. Retrieved from www.auswaertiges-amt.de/diplo/de/Aussenpolitik/AussenWiFoerderung/AkteureAWi.html (in German)

Received 20.04.2015